

Проте в цілому внутрішньогосподарський контроль як система безперервного спостереження за ефективністю використання майна та грошових коштів підприємства, законністю й доцільністю здійснення господарських операцій і процесів повинен бути дієвою складовою частиною ринкового механізму, здатною забезпечити відповідною інформацією різні рівні управління.

Список використаних джерел

1. Бутинець, Ф.Ф. Контроль і ревізія: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – 3-є вид., доп. і перероб. / Ф.Ф.Бутинець, Н.Г.Виговська, Н.М.Малюга, Н.І.Петренко – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544 с.
2. Калюга, Є.В. Фінансово - господарський контроль у системі управління: Монографія. – К.: Ельга, Ніка – Центр, 2002. – 360 с.
3. Кочерин, Е.А. Контроль в системе управления социалистическим производством./ Е. А. Кочерин – М.: Экономика, 1982. – 216 с.
4. Нападівська, Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: Монографія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224с.
5. Саченко, С. І. Облік і внутрішньогосподарський контроль виробничих витрат на хлібопекарних підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит» / С.І. Саченко. – Тернопіль, 2006. – 20 с.

Семенець А.П.

аспірантка кафедри обліку і аудиту,
Житомирський державний технологічний університет,
м. Житомир, Україна

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З ЕЛЕКТРОННИМИ ГРОШИМА

Відсутність розроблених методик оцінки та відображення на рахунках обліку електронних грошей призводить до викривлення показників фінансової звітності. У зв'язку з цим набуває актуальності питання розробки організаційно-методичних положень проведення внутрішнього контролю операцій з електронними грошима як дієвого інструменту формування достовірної інформації про електронні гроші на дату балансу. Головною метою проведеного нижче дослідження є звернення уваги на суттєву роль внутрішнього контролю в процесі управління використанням електронних грошей. З точки зору специфіки досліджуваного об'єкту питання внутрішнього контролю здійснюватимуться в розрізі суб'єктів, об'єктів предмету контролю, а також етапів його здійснення.

Необхідність здійснення внутрішнього контролю за операціями з електронними грошима на підприємстві посилюється ще й у зв'язку з тим, що електронні гроші, як і звичайні гроші, є абсолютно ліквідним активом, наявність яких свідчить про ступінь ліквідності підприємства, його фінансовий стан, а отже нехтувати ними не можна. Тому, під час проведення внутрішнього контролю за операціями з електронними грошима нам необхідно забезпечити достовірність, повноту та правдивість інформації про наявність і рух електронних грошей; раціональність і ефективність використання електронних грошей для забезпечення успішності діяльності підприємства; досягнення основної мети підприємства – отримання прибутку; збереженість майна підприємства, а саме електронних грошей.

Відповідно внутрішній контроль за операціями з електронними грошима повинен здійснюватися за наступними етапами, які відповідно прописані в Положенні про організацію внутрішнього контролю представленими на табл. 1.

Наведена сукупність етапів контролю, які повторюються і певним чином організовані в просторі і часі забезпечує підготовку даних для контролю, перевірку даних з використанням різних прийомів та способів контролю; узагальнення результатів контролю та контроль за дотриманням виконання виправлень допущених в ході контролю.

Виходячи із зазначеного вище, для ефективного функціонування системи внутрішнього контролю електронних грошей та забезпечення його дієвості на всіх етапах необхідною є його належна організація.

Таблиця 1

Етапи внутрішнього контролю операцій з електронними грошима

№ з/п	Назва етапу	Характеристика етапу
1.	Організаційний етап	– встановлення суб'єкта внутрішнього контролю; – постановка мети і завдань здійснення внутрішнього контролю; – визначення джерел інформації, збір даних; – розробка плану і програми здійснення внутрішнього контролю
2.	Методичний етап	– вивчення електронних грошей в ході перевірки за стадіями їх життєвого циклу на підприємстві (придбання, рух та погашення електронних грошей); – перевірка правильності оформлення первинних документів та регістрів обліку; – перевірка правильності облікового відображення операцій з електронними грошима; – здійснення попереднього, поточного та наступного контролю розрахунків електронними грошима
3	Узагальнюючий етап	– документальне оформлення результатів внутрішнього контролю; – виявлення причин виникнення відхилень та розробка заходів щодо виправлення відхилень та попередження їх нового виникнення
4.	Етап реалізації результатів внутрішнього контролю	– надання інформації про результати внутрішнього контролю управлінському персоналу; – контроль за виконанням оперативних управлінських рішень відповідно до розроблених суб'єктом внутрішнього контролю рекомендацій

Метою внутрішнього контролю операцій з електронними грошима є підтвердження достовірності, повноти та точності відображення інформації про електронні гроші в бухгалтерському обліку. Для цього внутрішній контроль має виконувати наступні завдання:

- визначення фактичної наявності на певний момент часу;
- перевірка відповідності їх фактичного стану установленому законом або іншими нормативними актами;
- виявлення відхилень у відображених сумах від законодавчо встановлених норм;
- визначення причинно-наслідкових факторів здійснення господарських операцій з електронними грошима задля попередження формування недостовірної фінансової звітності;

- своєчасне виявлення і аналіз ризиків під час здійснення операцій з електронними грошима;
- забезпечення достовірності фінансової і управлінської інформації про електронні гроші у звітності підприємства;
- забезпечення збереження електронних грошей на підприємстві і ефективне їх використання;
- дотримання вимог чинних нормативних актів і внутрішніх процедур.

Об'єктом внутрішнього контролю виступатимуть в даному випадку самі електронні гроші та операції з ними.

Встановлення суб'єкта внутрішнього контролю операцій з електронними грошима здійснюється в залежності суб'єктного підходу за яким виділяють інституціональний та функціональний контроль, тобто суб'єктом внутрішнього контролю за наявністю на рухом електронних грошей може бути як керівник бухгалтерської чи фінансової служби чи окремо створена служба внутрішнього контролю.

Для забезпечення раціональності та ефективності функціонування системи внутрішнього контролю необхідно:

- визначити сферу і види рішень, які можуть приймати окремі органи підприємства чи окремі працівники. В частині операцій з електронними грошима, слід визначити хто відповідальний за відображення операцій з електронними грошима в обліку, хто складає первинні документи, хто має право електронного підпису, хто складає звіти за розрахунками електронними грошима тощо;
- визначити сферу відповідальності за прийнятті рішення та сферу контролю за їх дотриманням, а також визначити суб'єктів, які будуть здійснювати контроль;
- забезпечити існування правильної системи документообороту операцій з електронними грошима;
- створити умови для проведення ретельної інвентаризації електронних грошей;
- слідкувати за тим, щоб контролер не виконував одночасно і контрольних і виконавчих функцій;
- встановити рівень освіти, який повинна мати особа, що здійснює контроль.

Аби служба внутрішнього контролю функціонувала належним чином існує необхідність врегулювання загальних принципів здійснення внутрішнього контролю у внутрішніх розпорядчих документах, а саме в Положенні про організацію внутрішнього контролю. Дане положення повинне характеризуватися повнотою розкриття інформації, чіткістю формулювань та відсутністю альтернатив у розумінні його положень.

Детальне опрацювання вищезазначеного Положення забезпечить однозначне розуміння поставлених перед внутрішнім контролем цілей, створить передумови для здійснення перевірки виконання суб'єктами своїх контрольних функцій, а також дозволить раціонально розподілити обов'язки між ними. Від деталізації і ретельності розробки зазначеного документу залежить ефективність здійснення внутрішнього контролю на підприємствах, які використовують електронні гроші.

Для керівника підприємства складається детальна програма проведення внутрішнього контролю, де зазначаються дати здійснення перевірок, терміни виконання та ін. Під час складання Програма проведення внутрішнього контролю за операціями з електронними грошима повинна бути взаємоув'язка із загальним планом облікових, контрольних і аналітичних робіт, графіками документообороту та положеннями посадових інструкцій.

Відповідно до етапів здійснення внутрішнього контролю (попередній, поточний та наступний) нижче представлено інформацію про необхідні прийоми документального та фактичного контролю для кожного з етапів.

Поточний контроль полягає у формальній перевірці під час складання первинних документів, відображення на рахунках бухгалтерського обліку та звітності операцій з

електронними грошима, арифметичному підрахунку та взаємоув'язки сум у них, а також співставлення з лімітами встановленими на використання електронних грошей чинним законодавством. Підчас поточного контролю також може здійснюватися взаємна перевірка, яка полягає на співставленні інформації отриманої з даних бухгалтерського обліку з даними отриманими в процесі запиту в системі електронних грошей.

Наступний контроль зазвичай здійснюється створеною на підприємстві службою внутрішнього контролю та полягає на перевірці вже здійснених операцій з електронними грошима. Перевагою даного виду контролю є те, що служба внутрішнього контролю у разі виявлення помилок чи порушень у відображенні на рахунках бухгалтерського обліку операцій з електронними грошима може надати пропозиції щодо виправлення даних помилок та рекомендації, як їх уникнути в майбутньому. Відображення операцій з електронними грошима здійснюється на підставі первинних документів. Однак, при цьому можуть виникати розбіжності між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю електронних грошей. Для встановлення розбіжностей у цих даних проводиться здійснюється за допомогою такого прийому фактичного контролю як інвентаризація, результати якої підтверджують, або ні, достовірність облікової інформації.

Представлений вище поділ контролю на попередній, поточний та наступний контроль є дієвим та розкриває методичне забезпечення перевірки операцій з електронними грошима для кожного суб'єкта в контексті руху електронних грошей від банка-емітента до агента з розповсюдження, від агента з розповсюдження до користувача, від користувача до торговця, від торговця до агента з розрахунків та від агента з розрахунків до банка-емітента.

Після проведення перевірки служба внутрішнього контролю має узагальнити інформацію про виявлені помилки. Інформація можна узагальнити у Звіті служби внутрішнього контролю за результатами перевірки, яку необхідно довести до відома керівництва підприємства для подальшого прийняття на його основі управлінських рішень.

Отже, внутрішній контроль є суттєвим елементом процесу управління на підприємстві. Можна навіть сказати, що без нього неможливо ефективно управляти підприємством. З метою досягнення цієї ефективності контрольні дії застосовувані, об'єктивні, ретельні і достовірні, орієнтовані на мету, пов'язані зі сферою відповідальності на підприємстві, а також реалізуються регулярно. Однак, необхідно слідкувати за тим, аби не було надміру контролю, адже це призведе до знищення функціональної рівноваги, обмежить ініціативність працівників, і чим самим спричинить зменшення ефективності діяльності.

На сьогодні проведення внутрішнього контролю на підприємстві дозволяє не тільки дисциплінувати обліковий персонал, а й допомогти йому у ризі виникнення невідповідностей і питань в процесі відображення операцій з електронними грошима в обліку. Одним з основних методів перевірки фактичного стану розрахунків електронними грошима та правильності їх відображення в бухгалтерському обліку є інвентаризація. Тому нами запропоновано організаційно-методичні положення проведення інвентаризації електронних грошей на підприємстві, яка дозволить своєчасно виявити та виправити допущені помилки у обліковому відображенні електронних грошей. Також, в ході дослідження виявлені типові порушення, що виникають під час відображення операцій з електронними грошима в бухгалтерському обліку, які сформулюють напрями на які інвентаризаційна комісія має звернути увагу в першу чергу.